

Voorwoord

In de herfst van 2003 overleed Ernst Heinrich Kossmann, emeritus hoogleraar in de geschiedenis na de Middeleeuwen. Jarenlang was Kossmann het boegbeeld geweest van de opleiding geschiedenis en de spil van het historisch onderzoek in Groningen. Zijn talrijke publicaties op het terrein van de politieke geschiedenis waren niet alleen toonaangevend in Nederland, maar ontvingen ook over de landsgrenzen grote waardering. Vooral Kossmanns werk met betrekking tot de geschiedenis van de politieke theorie was in veel opzichten baanbrekend en vormt tot op heden dan ook een belangrijke inspiratiebron voor historici die zich bezighouden met de ontwikkeling van het politieke denken.

Om het onderzoek naar de geschiedenis van de politiek ook na de dood van Kossmann levend te houden in Groningen, werd in 2005 het Kossmann Instituut in het leven geroepen. Dit instituut beoogt de beoefening van de geschiedenis van politiek aan de Rijksuniversiteit Groningen te stimuleren en het debat over de benaderingswijze van dit onderzoeksgebied te bevorderen. Net als in het werk van Kossmann licht de nadruk hierbij met name op de bestudering van de politieke theorie. Zo haalde het Kossmann Instituut recentelijk nog de befaamde Cambridge-historicus Quentin Skinner naar Groningen voor een lezing over de verschillende concepten van het begrip 'vrijheid'.

In aansluiting op de activiteiten van het Kossmann Instituut en zijn poging de geschiedenis van het politieke denken opnieuw op de kaart te zetten, komt *Historisch Tijdschrift Groniek* met een themanummer dat geheel in het teken staat van de politieke theorie. In de vijf artikelen van het themagedeelte zal telkens een kernpunt van de politiek worden geïntroduceerd aan de hand van een actuele kwestie. Zo zal onder andere de problematiek van de scheiding tussen kerk en staat, representatie en de soevereiniteit aan de orde komen.

De actuele kwesties die in de artikelen worden geschetst, hebben een specifieke functie: zij dienen namelijk als 'kapstok' waaraan verschillende politieke visies en theorieën kunnen worden opgehangen. Door vervolgens in elke bijdrage te verwijzen naar de ideeën van politieke denkers uit het heden en verleden, geven de artikelen niet alleen een goed overzicht van de ontwikkeling van het politieke denken door de eeuwen heen, maar bieden zij tevens oplossingen voor verschillende kernproblemen in de huidige poli-

tiek. Het doel dat de redactie met dit nummer voor ogen heeft, is dan ook tweeslachtig. In de eerste plaats hoopt Groniek de kennis van de politieke theorie te vergroten, in de tweede plaats wil zij de lezer aantonen hoe groot het eigentijdse belang van de discipline is.

In het eerste artikel beschrijft Ian Budge verschillende vormen van democratie. De directe democratie, zoals de oude Grieken de democratie kenden, heeft in de negentiende eeuw plaats gemaakt voor een representatieve democratie met een partijstelsel. Budge stelt de vraag of een meer directe democratie ook wenselijk zou zijn in de huidige tijd.

Vervolgens neemt Roel Kuiper in het tweede artikel de verhouding tussen religie en politiek onder de loep. Aan de hand van politieke denkers uit de moderne tijd zoals Althusius, Hobbes en Thorbecke, zet hij een historisch raamwerk neer, waarbinnen de actuele discussie over scheiding van kerk en staat geplaatst kan worden.

Michiel Duchateau en Jan-Willem van Rossem behandelen in het derde artikel het concept soevereiniteit in heden en verleden. Zij richten zich vooral op het huidige Europa, waarin de nationale staten steeds meer soevereiniteit af lijken moeten te staan aan de groter wordende Europese Unie. Door een vergelijking met de Verenigde Staten tonen zij aan dat deze problematiek niet nieuw is, maar wel uiterst relevant.

In het vierde artikel bespreekt Jaap den Hollander de evolutie van de moderne maatschappij in termen van sociale differentiatie, waarbij hij in het bijzonder aandacht schenkt aan theorieën van Weber en Luhmann. Daarbij staat de hypothese centraal dat moderniseren van de politiek in de richting van meer democratie gaat.

Frank Ankersmit betoogt in het vijfde artikel aan de hand van de begrippen publiek en privaat dat de staat het grootste politieke probleem van de eenentwintigste eeuw is.

Het supplement van dit themanummer opent met een betoog van Maarten Schunselaar in de rubriek Hoog van de Toren waarin hij pleit voor een gekozen minister-president in Nederland. Alleen dan krijgt Nederland het leiderschap waarnaar het verlangd en hebben historici de mogelijkheid om het succes van de leider te bepalen. Doeko Bosscher beschrijft in zijn bijdrage het fenomeen 'politieke-dynastievorming' in de Verenigde Staten. Hij toont aan dat een aantal presidentsfamilies in de Verenigde Staten is gaan voorzien in de behoefte aan een soort koningschap. Vervolgens wordt in de nieuwe rubriek 'Historisch Erfgoed' door een aantal redactieleden in een interview met Ida Schuurman, medewerker van het Muiderslot, de rol van

het kasteel als Nederlandse *lieu de mémoire* behandeld. Tot slot bespreekt Salvador Bloemgarten in de rubriek 'Persoonlijkheden' zijn fascinatie voor de joodse 'Bataaf' Hartog de Hartog Lémon.

De redactie wenst u veel leesplezier